

5. Проект Закону про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні: Проект № 7183-1 від 10.10.2017 // Офіційний сайт ВРУ. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62710

6. У Києві виявили підпільну фабрику Bitcoin // Економічна правда. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2017/08/10/627953/>

7. Щодо віднесення операцій з «віртуальною валютою» / криптовалютою «Bitcoin» до операцій з торгівлі іноземною валютою: Лист НБУ від 08.12.2014 № 29-208/72889 // Офіційний сайт ВРУ. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v2889500-14>

УДК 336

Москаленко Наталія Віталіївна,
кандидат економічних наук, доцент,
Університет державної фіскальної служби України,
NAVIMO@ukr.net

ВІРТУАЛЬНІ ВАЛЮТИ ТА ПОТЕНЦІЙНІ РИЗИКИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

У сучасних умовах посилення глобалізації, розвитку інформаційних та комунікаційних технологій, інтенсифікації транскордонних перетоків капіталу склалися сприятливі умови для запровадження новітніх технологій в розрахунках. В останній час все більш широке розповсюдження має використання так званих криптовалют з метою придбання товарів та послуг.

Цифрові валюти характеризуються псевдонімністю, децентралізованістю та захищеністю за допомогою програмних кодів, що ускладнює відстеження транзакцій і осіб які здійснюють їх. Теоретично, будь-який користувач, який має доступ до інтернету і цифрового гаманця, може брати участь в операціях з продажу або купівлі таких монет. Багато хто вважає, що це створює благодатний ґрунт для відмивання злочинних доходів або навіть фінансування терористичних організацій, а також інших протиправних дій, особливо в країнах з високим рівнем корупції [3].

У зв'язку з тим, що децентралізовані, засновані на математичних принципах, віртуальні валюти, зокрема, біткоїн, привертають підвищену увагу, сформувалися дві поширені точки зору: віртуальні валюти є трампліном для майбутнього розвитку пла-

тіжних систем; і віртуальні валюти в руках злочинців, осіб, що займаються легалізацією доходів, фінансуванням тероризму, сепаратизму, та інших злочинних елементів які намагаються обійти санкції, стають новим потужним інструментом для переміщення та зберігання грошових коштів таким чином, що вони опиняються поза досяжності правоохоронних та інших компетентних органів. Саме тому, ФАТФ приділяє увагу питанню виявлення та зниження ризиків у сфері протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму і зброї масового знищення, пов'язаних з одним з видів систем онлайн-платежів віртуальними валютами [4].

Конвертовані віртуальні валюти, які можна обміняти на реальні гроші або інші віртуальні валюти, є потенційно вразливими з точки зору їх незаконного використання. Вони можуть забезпечити більш високу ступінь анонімності в порівнянні з традиційними способами безготівкових платежів. Системи віртуальних валют, якими можна торгувати через інтернет, в цілому характеризуються відсутністю прямої взаємодії з клієнтами і можуть дозволити здійснювати анонімне фінансування (фінансування готівкою або фінансування третіми особами через віртуальні обмінні пункти, в яких не ідентифікується належним чином джерело фінансування). Також вони можуть забезпечити можливість здійснення анонімних переказів якщо особи відправника і одержувача не встановлені належним чином. Децентралізовані системи особливо уразливі з точки зору ризику анонімності. Наприклад, біткоїн-адреси, що функціонують в якості рахунків, за своєю суттю не містять імен чи іншої ідентифікаційної інформації про клієнтів, а в самій системі відсутній центральний сервер або провайдер послуг. Біткоїн-протокол не вимагає і не забезпечує встановлення і перевірку особистостей учасників або формування і ведення даних про операції за минулий період, які неодмінно пов'язані з особистостями учасників в реальному світі. Крім того, відсутній центральний контролюючий орган, і в даний час немає програмного забезпечення для цілей протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму за допомогою якого можна було б відслідковувати і виявляти схеми підозрілих операцій. Правоохоронні органи не в змозі визначити одне центральне місце або особу (адміністратора) для проведення розслідувань, або арешту активів (хоча відповідні органи можуть вияви-

ти окремих провайдерів послуг з обміну для отримання від них інформації про клієнтів, яку вони можуть збирати). Таким чином, все це забезпечує високий рівень потенційної анонімності, який просто неможливий у випадку кредитних і дебетових карт або старіших традиційних систем онлайн-платежів, таких як PayPal [3].

Широке поширення віртуальної валюти також підвищує потенційні ризики в сфері протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом. Системи віртуальних валют доступні через інтернет, в тому числі з мобільних телефонів і можуть використовуватися для здійснення транскордонних платежів та переказів грошових коштів. Крім того, віртуальні валюти, як правило, функціонують в рамках складної інфраструктури, що включає ряд осіб, котрі перебувають у кількох різних країнах, що забезпечують перекази грошових коштів і здійснення платежів. Така сегментація послуг означає, що може бути не цілком ясно і зрозуміло, хто конкретно відповідає за забезпечення дотримання вимог протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму та здійснення нагляду та реалізацію правоохоронних заходів. Більш того, дані і записи про операції і клієнтів можуть вестися, і зберігатися у різних осіб, котрі перебувають у різних юрисдикціях, що додатково ускладнює їх доступність для правоохоронних і регулюючих органів. Ця проблема посилюється стрімко мінливим і таким, що розвивається характером технологій і бізнес-моделей децентралізованих віртуальних валют, в тому числі зміною кількості і видів та функцій учасників, що надають послуги в рамках платіжних систем з використанням віртуальної валюти. Також важливо враховувати той факт, що різні елементи системи віртуальної валюти можуть перебувати в юрисдикціях, в яких відсутні належні заходи контролю в сфері протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансування зброї масового знищення [1]. Учасники систем централізованих віртуальних валют можуть бути замішані у відмиванні грошей і навмисно вишукувати юрисдикції зі слабким режимом протидії. Децентралізовані конвертовані віртуальні валюти, що дозволяють здійснювати анонімні операції між особами, можуть існувати в цифровому просторі, яке повністю недоступне для будь-якої окремої держави.

Очевидними недоліками, які можливі при розповсюдженню криптовалют:

- можливість розширенню тіньової економіки за рахунок крипто валют;
- можливість приховування частино своїх доходів, що дозволить розвивати схеми ухилення від оподаткування;
- можливість здійснення нелегальних анонімних операцій;
- неможливість проведення фінансового моніторингу;
- неможливість зупинення операцій за рахунками [2, с. 145–146].

Віртуальні валюти є складним інструментом на фінансовому ринку, що стосується не тільки сферу протидії легалізації доходів отриманих злочинним шляхом, фінансування тероризму та зброї масового знищення, а також і питання регулювання, включаючи захист споживачів, пруденційну безпеку, фіскальне регулювання та питання добросовісності, а також стандартів безпеки мережевих інформаційних технологій. Важливим є узгодження термінології та розуміння віртуальної валюти усіма відповідними державними органами для уникнення дублювання зусиль чи взаємного нерозуміння та неузгоджених цілей. Крім того, це підвищить можливості державних органів ефективніше використовувати різноманітні підходи та експертні знання для найбільш результативного виявлення та вирішення проблем, пов'язаних з віртуальними валютами.

Література

1. Звіт про проведення національної оцінки ризиків у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування тероризму [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.sdfm.gov.ua/content/file/Site_docs/2016/20161125/zvit_ukr.pdf

2. Любшина Д. С., Золотарюк А. В. Криптовалюта как инновационный инструмент мировой торговли / Д. С. Любшина, А. В. Золотарюк // Interactive science. 2016. — № 10. — С.145–146.

3. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.

4. Рекомендации ФАТФ. Международные стандарты по противодействию отмыванию денег, финансированию терроризма и финансированию распространения оружия массового уничтожения [Электронный ресурс]; пер. с англ. — Москва: Вече, 2012. — 176 с. — Режим доступа: http://www.eurasiangroup.org/ru/FATF_40.php